34.7 Η Κρήτη

Θέση - Σχήμα

Θέση : Η Κρήτη βρίσκεται στο νοτιότερο μέρος της Νότιας Ελλάδας και περιβάλλεται από το Αιγαίο Πέλαγος στα βόρεια και το Λιβυκό Πέλαγος στα Νότια. Είναι το μεγαλύτερο νησί της Ελλάδας και το 5ο μεγαλύτερο της Μεσογείου.

Το σχήμα της Κρήτης είναι στενόμακρο. Το μεγαλύτερο πλάτος του νησιού είναι στον Νομό Ηρακλείου (60 χλμ. περίπου) και το μικρότερο στον Νομό Λασιθίου, στον **Ισθμό της Κρήτης**, όπως λέγεται με πλάτος 12 χλμ.

Κατακόρυφος Διαμελισμός

Η Κρήτη είναι ορεινό νησί και διασχίζεται από δυτικά προς τα ανατολικά από τρεις μεγάλους ορεινούς όγκους : τα **Λευκά Όρη** (2.452 μ.), την **Ίδη** (**Ψηλορείτης**) (2.456 μ.) και τη **Δίκτη** (2.148 μ.).

Στα Λευκά Όρη βρίσκεται ανάμεσα στον Ομαλό και την Αγία Ρουμέλη το περίφημο **Φαράγγι της Σαμαριάς** με μήκος 18 χλμ. Άλλα μεγάλα φαράγγια είναι της **Αράδαινας** (15 χλμ.), της **Αγίας Ειρήνης** (7,5 χλμ.) και το **Φαράγγι Ίμπρου** (11 χλμ).

Στα βουνά αυτά σχηματίζονται μεγάλα **οροπέδια** όπως του **Ομαλού**, της **Νίδας** και του **Λασιθίου** και μεγάλα **σπήλαια** όπως το **Δικταίο** και το **Ιδαίο Άντρο**.

Οι σπουδαιότερες **πεδιάδες** της Κρήτης είναι της **Μεσαράς** στο Νομό Ηρακλείου, του **Κισσάμου**, της **Κυδωνίας**, του **Αποκορώνου** στον Νομό Χανίων, του **Ρεθύμνου** και του **Αγίου Βασιλείου** στον Νομό Ρεθύμνης και της **Ιεράπετρας** στον Νομό Λασιθίου.

Εξαιτίας του στενού εδάφους **δεν αναπτύσσονται ούτε μεγάλα ποτάμια (Αναποδάρης, Αποσελέμης) ούτε μεγάλες λίμνες (Λίμνη Κουρνά, Λίμνη Βουλισμένη ή Αγίου Νικολάου)**.

Οριζόντιος Διαμελισμός

Η ακτογραμμή της Κρήτης έχει μήκος 1.046 χλμ. Στα βόρεια παράλια σχηματίζονται πολλοί κόλποι, όρμοι και ακρωτήρια ενώ στα νότια οι ακτές είναι πιο ομαλές. Γύρω από την Κρήτη υπάρχουν ογδόντα ένα νησάκια με νοτιότερο όλων το νησί **Γαύδος**, το νοτιότερο σημείο της Ευρώπης. Άλλα νησιά είναι η **Δία**, η **Σπιναλόγκα**, το **Κουφονήσι** κ.ά.

Κόλποι : Κισσάμου, Χανίων, Μαλίων, Μεραμπέλλου

Όρμοι : Σούδας, Αλμυρού, Ηρακλείου, Μεσαράς

Χερσόνησοι : Κορύκου, Ροδωπού, Ακρωτηρίου, Σίδερου

Ακρωτήρια : Δράπανο, Σίδερο, Λίθινο

Κλίμα - Χλωρίδα - Πανίδα

Κλίμα : Το κλίμα της Κρήτης είναι μεσογειακό με αρκετή υγρασία, η οποία μειώνεται όσο απομακρύνεται κανείς από τη θάλασσα. Οι άνεμοι επηρεάζουν το κλίμα και τη μέση θερμοκρασία του νησιού.

Χλωρίδα - Πανίδα

Στην Κρήτη η χλωρίδα απειλείται από την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας. Σπουδαιότερο ζώο της Κρήτης είναι ο **αίγαγρος** (**κρι κρι**) ενώ άλλα μικρότερα θηλαστικά είναι ο **ασβός** (άρκαλος στα κρητικά), η **νυφίτσα**, η **ζουρίδα** (πετροκούναβο), ο **σκαντζόχοιρος**, κ.ά. Στα νερά της Κρήτης φιλοξενούν μεγάλο αριθμό θαλάσσιων θηλαστικών, όπως **φυσητήρες φάλαινες**, **δελφίνια** και **μεσογειακές φώκιες**.
Οι ουρανοί της Κρήτης φιλοξενούν ένα μεγάλο αριθμό αρπακτικών πτηνών, με κυριότερα τους απειλούμενους **γυπαετούς** και τους **χρυσαετούς**, καθώς και τον μεγαλύτερο αριθμό όρνεων στην Ευρώπη. Επίσης, οι ακτές του νησιού αποτελούν σημαντικό καταφύγιο για θαλάσσιες χελώνες **Caretta caretta** ή **δερματοχελώνες**.

Εκτός από τα ζώα, υπάρχουν πολλά ενδημικά είδη φυτών, όπως η **Μαλοτύρα**. Περίφημα είναι τα βότανα της Κρήτης, όπως ο **δίκταμος** και η **κόκκινη τουλίπα** κ.ά.

Διοικητική Διαίρεση

Η Κρήτη χωρίζεται σε 4 Νομούς : Νομός Χανίων (Χανιά), Νομός Ρεθύμνου (Ρέθυμνο), Νομός Ηρακλείου (Ηράκλειο) και Νομός Λασιθίου (Άγιος Νικόλαος).

Άλλες πόλεις στην Κρήτη είναι : η Ιεράπετρα, η Νεάπολη (Νομός Λασιθίου), οι Μοίρες, το Τυμπάκι (Νομός Ηρακλείου), η Σούδα, ο Κίσσαμος (Νομός Χανίων).

Ασχολίες των κατοίκων

Οι κύριες ασχολίες των κατοίκων της είναι η γεωργία και η κτηνοτροφία ενώ η βαριά βιομηχανία του νησιού είναι ο τουρισμός. Κύριες καλλιέργειες στο νησί είναι η αμπελοκαλλιέργεια (450.000 στρέμματα) και η καλλιέργεια της ελιάς (25.000.000 ελαιόδεντρα). Αρκετά μεγάλο μερίδιο της γεωργίας κατέχουν και τα κηπευτικά τα οποία πωλούνται καθ' όλη την διάρκεια του χρόνου τόσο σε Ελλάδα όσο και σε Ευρώπη. Όσον αφορά την κτηνοτροφία, υπολογίζεται πως

πάνω από 1.000.000 μικρά ζώα (πρόβατα & αίγες) βόσκουν στα βουνά του νησιού σε μικρά ή μεγάλα κοπάδια. Τα τυροκομικά προϊόντα του νησιού (γραβιέρα, μυζήθρα, στάκα, τυρομάλαμα, ανθότυρο) είναι εξαιρετικά σε γεύση και ποιότητα.

Σύντομη ιστορική αναδρομή

Η Κρήτη κατοικήθηκε από τα παλαιολιθικά χρόνια. Στο νησί δημιουργήθηκε και άκμασε ο Μινωικός Πολιτισμός. Κατά το 1900 π.Χ. χτίζονται στην Κρήτη τα πρώτα ανάκτορα, επακόλουθο της μεγάλης οικονομικής ανάπτυξης του νησιού. Σύμφωνα με τις αρχαιολογικές ανασκαφές, εκείνη την εποχή δημιουργούνται τα ανάκτορα της Κνωσού, της Φαιστού, των Μαλίων και της Κάτω Ζάκρου. Η καταστροφή του Μινωικού πολιτισμού ξεκίνησε με τα διαδοχικά τσουνάμι που χτύπησαν το νησί μετά την έκρηξη του ηφαιστείου της Σαντορίνης και ολοκληρώθηκε τον 14ο αιώνα, όταν η Κρήτη καταλήφθηκε από τους Αχαιούς.

Η Κρήτη εκπροσωπείται στον Τρωικό Πόλεμο με τον βασιλιά Ιδομενέα, γιο του Δευκαλίωνα κι εγγονό του βασιλιά Μίνωα. Τον 10ο π.Χ. αιώνα, στην Κρήτη καταφθάνουν οι Δωριείς και εγκαθίστανται στις σημαντικότερες πόλεις του νησιού (Κνωσό, Φαιστό, Γόρτυνα, Τύλισο, Χερσόνησο, Κυδωνία κ.α.).

Η Κρήτη θα περάσει αργότερα στα χέρια των Ρωμαίων, ενώ με το διαχωρισμό της αυτοκρατορίας σε ανατολική και δυτική θα παραμείνει στο ανατολικό κομμάτι. Τον 9ο αιώνα καταλαμβάνεται από τους Άραβες, από τους οποίους θα την ελευθερώσει περίπου έναν αιώνα μετά ο αυτοκράτορας Νικηφόρος Φωκάς.

Μετά την πτώση της Κωνσταντινούπολης το 1204 η Κρήτη θα περάσει στα χέρια των Γενουατών αρχικά και μετά των Βενετών, οι οποίοι θα την παραδώσουν στους Τούρκους το 1715.

Οι προσπάθειες του Δασκαλογιάννη (1722 - 1771) για αποτίναξη του τουρκικού ζυγού δεν απέδωσαν. Στην επανάσταση του 1821 όμως, η Κρήτη μετείχε παρα τις δυσκολίες. Η συμμετοχή της Κρήτης στην πανεθνική εξέγερση αποφασίστηκε στο ιστορικό μοναστήρι της Παναγίας της Θυμιανής στα Σφακιά, στις 15 Απριλίου 1821, αλλά ως επίσημη ημέρα έναρξης του κρητικού αγώνα θεωρείται η 14η Ιουνίου 1821. Την ίδια ημέρα σημειώθηκε και η πρώτη μεγάλη νίκη των επαναστατών στο Λούλο Χανίων.

Την 1η Δεκεμβρίου 1913 γίνεται η επίσημη ανακήρυξη της Ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα.

Τον Μάιο του 1941 η Κρήτη δέχτηκε την επίθεση της αεροπορίας των Γερμανών, που είχαν στο μεταξύ καταλάβει την υπόλοιπη Ελλάδα. Ο άμαχος πληθυσμός του νησιού αντιστάθηκε ηρωικά στην εισβολή των Γερμανών που τελικά την κατέλαβαν μετά από αγώνα 10 ημερών, που έγινε γνωστός σαν "μάχη της Κρήτης".

Προσωπικότητες της Κρήτης : **Μιχαήλ Δαμασκηνός**, **Δομήνικος Θεοτοκόπουλος**, **Ελευθέριος Βενιζέλος**, **Μάνος Χατζιδάκις**, **Μίκης Θεοδωράκης**, **Γιάννης Μαρκόπουλος κ.ά.**